

KÄRLA VALLA ÜLDPLANEERING AASTANI 2015

ARENGUSTRATEEGIA

Konsultant:

OÜ Hendrikson & Ko
Õpetaja 9, 51003 TARTU
Tel 742 7777, faks 738 4162
hendrikson@hendrikson.ee
www.hendrikson.ee

Sisukord

SISSEJUHATUS	4
1. PROFIIIL 2004	6
2. VISIOON 2014	8
3. SWOT- ANALÜÜS	11
4. KOOLILASTE UURING	15
5. ARENGUEESMÄRGID	17
6. RUUMILISE ARENGU PÕHIMÕTTED	21
6.1 ELAMUMAA.....	21
6.2 TOOTISMAA.....	21
6.3 ÄRIMAA	22
6.4 PUHKE- JA VIRGESTUSMAA.....	22
6.5 ÜLDKASUTATAVA HOONE MAA	23
6.6 TEHNOEHITISE JA JÄÄTMEKÄITLUSE MAA, TEHNILINE INFRASTRUKTUUR	23
6.7 MÄETÖÖSTUSMAA.....	23
6.8 TRANSPORDIMAA, TEEDEVÕRK	24
7. KAVANDATAVA RUUMILISE ARENGUGA KAASNEDA VÕIVAD MÕJUD ..	25
7.1. SOTSIAAL-MAJANDUSLIKUD MÕJUD	25
7.2. AJALOOLIS-KULTUURILISED MÕJUD	25
7.3. LOODUSKESKKONNALE AVALDUVAD MÕJUD	26
7.4. MÕJUDE HINDAMISE KOKKUVÕTE	28
LISAD	30
LISA 1 ARENGUSEMINARIDE KAVA	30
LISA 2 SEMINARIDEST OSAVÕTJATE NIMEKIRJAD.....	32
LISA 3 VÄLJAVÕTTED KOOLILASTE UURINGU KOONDKAARDIST	34
LISA 4 IV SEMINARI PROTOKOLL	36

Sissejuhatus

Valla tuleviku kujundamiseks ja mõtestatud planeerimiseks on vajalik üldise visiooni, pikaajaliste eesmärkide ja nende saavutamiseks vajalike tegevuste ja põhimõtete sõnastamine ning teadvustamine ehk arengustrateegia koostamine.

Arengustrateegia koostamisel on määrava tähtsusega võimalikult paljude võtmeisikute vaheline dialoog valla arengupotentsiaali, vajaduste, arengusuutlikkuse ja konkurentsivõime küsimustes. Selle väljatöötamine peab põhinema ennekõike vallavalitsuse spetsialistide, elanike, ettevõtjate, avaliku ja kolmanda sektori esindajate ning arvamuslimbrite initsiatiivil ja tahtel.

Arengustrateegia koostamine toimus strateegilise planeerimise metoodikat järgides nelja seminari käigus (vt seminaride kava lisa 1). Töö toimus peamiselt rühmatööna neljas suuremas valdkonnas:

1. Sotsiaalsfäär, tervishoid, haridus, kultuur, sport ja vaba aeg
2. Looduskeskkond, turism ja vaatamisväärsused
3. Tehniline infrastruktuur
4. Majandus, haldus, juhtimine, üldised territoriaalsed arengusuundumused

Arengustrateegia koostamisest võtsid osa vallavalitsuse spetsialistid, ettevõtjad, mittetulundusühingute esindajad, Saaremaa keskkonnateenistuse ja Saare Maavalitsuse spetsialistid. Osavõtjate nimekirjad on toodud lisa 2.

Arengustrateegia koostamisel võeti arvesse ka Kärla valla arengukavas 2003-2010 toodud seisukohti.

Töö kujutab endast Kärla valla üldplaneeringu koostamise II suuremat etappi, mille käigus valmisid käesolev dokument, võtmetegurite kaart ja planeeringu esialgne eskiislahendus.

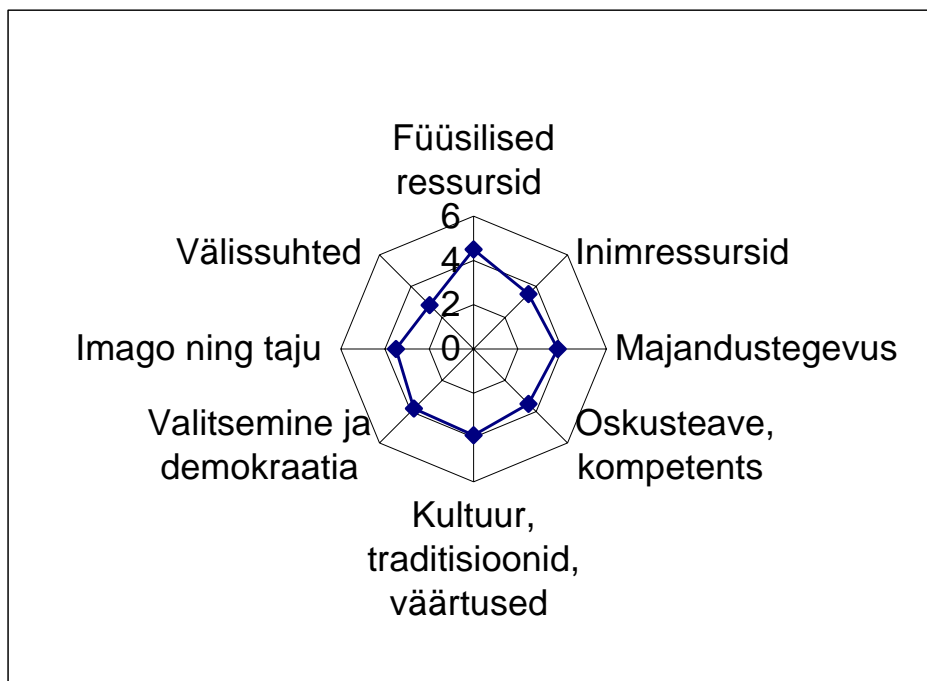
1. Profiil 2004

Kärla valla oludest ülevaate saamiseks paluti seminarist osavõtnutel hinnata Kärla valla kõiki ressursse 5-palli süsteemis (5-kõrgeim, 1-madalaim). Saadud hinnangutest kujunes profiilidiagramm.

Profiilidiagrammi meetod on kasulik vahend piirkonna tugevate ja nõrkade positsioonide ning kompetentsi teada saamiseks ning võimaldab võrrelda ühe piirkonna kõiki kapitali vorme - materiaalsed ja mittemateriaalsed. Materiaalsete ressursside mõõtmine on kvantitatiivsete meetoditega võrdlemisi lihtne ülesanne, mittemateriaalsete oma tavaliselt mitte. Kohalik kultuur- ja sotsiaalne kapital on väärtused, mille mõõtmine on raske, kuid just sellel põhineb ja on muutumas arengupoliitika keskmeks piirkonna spetsiifiline kompetents - kohalik identiteet.

Tabel 1. Profiilidiagrammi moodustamiseks hinnatud aspektid ja keskmised hinded.

Füüsilised ressursid (asukoht, infrastruktuur, looduskeskkond jms)	4.5
Inimressursid (elanikkond, haridustase, kolmanda sektori tegevus jms)	3.5
Majandustegevus ja tökohad (ettevõtted, põllumajandus, metsandus jne)	3.8
Oskusteave, oskused ja kompetents	3.5
Kultuur, traditsioonid, väärtused	3.9
Valitsemine ja demokraatia (juhtimine, haldusvõime jne.)	3.8
Imago ning taju (sisemine ja välimine)	3.5
Välissuhted (osalus programmides, sõprussuhted)	2.8

Joonis 1. Kärla valla profiilidiagramm 2004. a.

2. Visioon 2014

Visiooni sõnastamiseks paluti seminarist osavõtnutel sõnastada 3 lauset, mis iseloomustavad Kärla valda 10 aasta pärast. Kirja pandud lausetest toodi välja kõige sagedamini esinevad aspektid, mida peeti oluliseks valla tuleviku kujundamisel.

Visiooni loomiseks sõnastada palutud laused jagunesid viite suuremasse valdkonda:

Ettevõtlus (22):

1. Töökohti ehk tootmisüksusi juurde ehitatud, et noored ära ei läheks.
2. Kaunis piirkond, kus on piisavalt tööd ja elatist.
3. Igakülgset arenenud infrastruktuur.
4. Soodsad tingimused ettevõtluseks.
5. Ettevõtjasõbralikkus, leiduvate maavarade kaevandamise võimalus.
6. Vallas võiks areneda alternatiivsete puidutoodete valmistamine.
7. Leida tulevikus noortele töökohti, et nad jääksid paikseks.
8. Eraettevõtluse suurem areng.
9. Võimalikult kodu lähedal, võimalikult tasuv töö.
10. Majandustegevus mitmekesine.
11. Tugevate ettevõtjatega st stabiilse majandusega piirkond.
12. Elujõulised ettevõtted.
13. Infrastruktuur välja ehitatud (kanalisatsioon, puhastusseade, transport, elekter).
14. Soodsad tingimused ettevõtjatele.
15. Teedevõrk on ideaalses korras.
16. Arenenud polüfunktsionaalse majandusega vald.
17. Võimalus töötada valla piires.
18. Hästi on arenenud väikeettevõtlus, töötasu on tunduvalt tõusnud.
19. Kõik ettevõtted, asutused jne, peaks olema palju suuremad ja tugevamad, oleks ka inimestel töökohti.
20. Vallas rohkem töökohti, ettevõtluse areng.
21. Infrastruktuur, looduskeskkond – välja ehitatud ühtne kanalisatsioon jne.
22. Noored tulevad kodukohta tagasi, sest majandustegevus on arenenud.

Kodu, lapsed, noored (18):

1. Oleks Kärla vallas palju lapsi, oleks ka inimesi
2. Kärla vallas on olnud prioriteediks arendada laste ja noortega seonduvat.
3. Kärjal on palju lapsi.
4. Kärla vald – lastesõbralik.
5. Palju haritud noori.
6. Noorte osakaal vallas väheneb, midagi tuleks ette võtta, et noored tahaksid paikseks jääda.
7. Inimeste arv on tõusnud mõõdukalt.
8. Inimpotentsiaal on tunduvalt noorenenud.
9. Kärla vallas elavad aktiivsed sõbralikud ja avatud inimesed.
10. Kärla vald on tuntud oma kaunite kodude poolest.
11. Soodustada noorte eluaseme rajamist, kuna elukohana on Kärla soodne koht.
12. Atraktiivne koht elamiseks, kinnisvara hinnatud ja kõrge väärtusega.

13. Korras individuaalelamute ja aleviku paljukorteriliste elamutega.
14. Elamispindade olemasolu (praegu ei ole noorel spetsialistil võimalik siia elama asuda).
15. Külades käib seltsielu.
16. Turvaline keskkond, kus elavad rõõmsad inimesed.
17. Hästi toimivate küladega piirkond ühe suurvalla koosseisus.
18. Oluliselt ei ole suurenenud tööstus, pigem kujutan Kärlat ette puhkepiirkonnana, kuhu tullakse linnast peale tööd ja siin elatakse.

Turism (17):

1. Puhkemajandus on rohkem arenenud
2. Kärla on üks osa Lääne-Eesti puhke- ja turismisüsteemist.
3. Korralik turismivõrgustik.
4. Puhkealade edasiarendamine, konkureerivate ettevõtete soosimine (nt Karujärve ääres), Oriküla rajatistele on leitud hea rakendus.
5. Turismikett erinevate tegevustega, mis parandaks kohalike inimeste ettevõtlusvõimalusi.
6. Ülevallaline jalgrattarada koos laenutusega, punktides võimalik teavet saada jne.
7. Karujärve piirkond loodusturismi osaks – matkarajad, orienteerumisvõimalused jmt.
8. Lihulinn, mis jääb tulevikus Tamme sadama ja Kuressaare linna vahele, võiks saada kasutust vahepeatuseks, esitleda saaks eestlaste elu-olu, rahvuslikke toite, käsitööd, kombeid. Turisti võib olla omal võimalus mõnda tegevust kaasa teha – kangast kududa, kalavõrku parandada jmt.
9. Ravi- ja puhkekeskus koos välibasseiniga talisuplejatele.
10. Tekitada juurde uusi töökohti puhkemajanduse alal.
11. Rajada vanasse ammendatud karjääri puhkekoht (mänguväljakud).
12. Arenenud puhkemajandus.
13. Hea vaba aja veetmise võimaldamine linnaelanikele ja teistele puhkajatele.
14. Teede ääres väljaarendatud turismiteenindusega.
15. Karujärve puhkeala on uuendatud, kaasajastatud, tõmbekeskus turistidele.
16. Rohkem heakorrastatud rekreatsioonialasid.
17. Parim puhke(turismi)piirkond Saaremaal.

Loodus (15):

1. Kärla valla lapsed on uhked oma vanemate üle, kes valisid nende kasvamiseks sellise elukeskkonna.
2. Looduskeskkond on säilinud.
3. Kaunis piirkond, kus on piisavalt tööd ja elatist.
4. Muutuks inimeste suhtumine ümbritsevasse keskkonda, et hoitaks rohkem puhtust ja korda.
5. Pöörata suuremat rõhku heakorradele ja loodushoiule.
6. Kärla jõe puhtus, jõeäärse ala parem korrashoid.
7. Solgireostuse kadumine (Sõmera).
8. Kärla vald on suurt tööd teinud heakorra propageerimisel – edaspidi võiks sellest suunast edasi aendada aiandus-põllumajandusnäituse.
9. Olemasoleva loodusressursi parem ära kasutamine.
10. Säilitada puhas keskkond.

11. Kärla vald võiks rohkem ära kasutada oma valla looduskauneid paiku (matkarajad).
12. Puhas keskkond – veeprobleemid lahendatud, Karujärve puhkekompleks välja arendatud, Kärla jõe kalarikkus taastatud.
13. Töökoja-pastoraadi-kiriku piirkonna kaunim/parem ümbrus.
14. Puhas keskkond.
15. Endiselt palju metsa ja puhas ümbrus.

Kultuur, haridus (12):

1. Kultuurielu koondumine praeguse Sõmera HK klubi ümber.
2. On Lääne-Saaremaa kultuuri- ja hariduskeskus.
3. Kultuuriobjekte on renoveeritud või juurde ehitatud (klubid remonditud, lastele vaba aja veetmise kohti ehitatud – spordi- ja mänguväljakud).
4. Kärla vallas hoitakse ja eksponeeritakse esivanemate kultuuripärandit.
5. Oleks uus klubihoone ja raamatukogu – väärtustatud kultuur ja traditsioonid.
6. Tuleb leida korralikud ruumid kultuuritöötajale tööks.
7. Võimalus omandada haridus.
8. Korralikud õppimis- ja vabaaja veetmise võimalused.
9. kvaliteetne haridus-, kultuuri-, sotsiaalteenus.
10. Sõmera HK klubist valla kultuuri- ja noortekeskus.
11. Atraktiivsete kultuuriliste traditsioonidega (sündmustega).
12. Kõrge imago maakonnas ja väljaspool.

Keskus (5):

1. Valla keskus ja külad on välja ehitatud (teedevõrk paranenud, pooleliolevad hooned valmis ehitatud).
2. Seoses valdade ühinemisega ei ole Kärla muutunud ääremaaks. Kärla on endiselt heakorrastatud, kooliga, lasteaiaga, kauplusega jne.
3. Kärlal on tugev keskus, korrastatud alevik.
4. Kärla – Lääne-Saaremaa keskus.
5. Valla keskuse liitmine (Sõmera-Kärla), praegu küll Kärla alevik, kuid siiski eraldi.

Kirja pandud lausete üldistamisel kujunes välja visioon järgmises sõnastuses:

Kärla vald – soodsa ettevõtluskeskkonnaga, atraktiivsete puhkealadega ja elamiseks turvaline piirkond, kus on puhas loodus ning väärtustatud kultuur ja traditsioonid.

- **Mitmekesine, kohalike ressursse (puit, maavarad) efektiivselt kasutav majandustegevus.**
- **Palju noori peresid.**
- **Parimad puhkevõimalused Karujärve ja Oriküla piirkonnas.**
- **Kärla jõgi on puhas ja kalarikas.**
- **Kärla alevik on Lääne-Saaremaa kultuuri- ja hariduskeskus.**

3. SWOT- analüüs

SWOT analüüs on strateegiliste otsuste juures oluline element. SWOT analüüsib valdkonna/organisatsiooni tugevusi ja nõrkusi ning väliskeskkonnast tingitud võimalusi ja ohte. See on ka hinnang strateegia valikutele võimaldades kontrollida, kas oleme piisavalt tugevad võetud plaane täitma, kuidas vähendada või kontrolli all hoida oma nõrkusi, kuidas kasutada ära eeliseid ja võimalusi, millisel moel ennetada ohte.

Arengustrateegia koostamisel kasutati Kärla valla arengukava 2003-2010 koostamisel teostatud SWOT-analüüsi. Tabelites 2 kuni 6 on toodud neist kokkuvõtte.

Tabel 2. SWOT-analüüs. Tehniline infrastruktuur.

<p>Tugevused</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Väljakujunenud teedevõrk. 2. Olemasoleva tehnilise infrastruktuuri toimivus. 	<p>Nõrkused</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Tolmavate teede suur osakaal. 2. Ettevõtluskeskkonna kaardistamatus. 3. Ettevõtete mitte osalemine infrastruktuuri arendustes. 4. Infotehnoloogilise keskkonna piiratus. 5. Tehnilise infrastruktuuri amortiseerumise tase.
<p>Võimalused/muutumisvajadused</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kaasaegse infotehnoloogilise kommunikatsioonikeskkonna loomine. 2. Infotehnoloogia rakenduste propageerimine ja koolitus. 3. Üldplaneeringu koostamine 4. Riiklikele ja EL finantsprogrammidele ligipääsu tagamine (koostöö MAKiga). 5. Olemasoleva hetkeolukorra ja seisukorra kaardistus. 6. Projektdokumentatsiooni koostamine vahendite kaasamiseks. 	<p>Ohud</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Suutmatus aktiveerida kohalikku ettevõtjat. 2. Suutmatus lülituda EL programmidesse. 3. Kokkulepete mittesaavutamine maaomanikega kommunikatsioonide rajamiseks.

Tabel 3. SWOT-analüüs. Looduskeskkond, turism ja vaatamisväärsused

<p>Tugevused</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Asetsemine tulevase reisisadama ja Kuresaare liinil. 2. Looduskeskne elukeskkond tõmbekeskuse lähedal. 3. Loodusressursi kasutamise võimalused ettevõtluseks. 	<p>Nõrkused</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Suutmatuse lülitada EL programmidesse. 2. Suutmatuse aktiveerida elanikkonda ja ettevõtjaid. 3. Suutmatuse hallata keskkonna ülekoormamist.
<p>Võimalused/muutumisvajadused</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Maakondliku transiit-turismikontseptsiooni ja strateegia koostamine. 2. Üldplaneeringu koostamine. 3. Riiklikele ja EL finantsprogrammidele ligipääsu tagamine. 4. Loodus ja jäätme-käsitlusprogrammide koostamine. 	<p>Ohud</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Täiendavad kulutused looduskeskkonna jätkusuutlikkuse tagamiseks ja riiklike ning EL poolsete direktiivide ja ettekirjutuste täitmisele. 2. Transiit-turismi kontseptsiooni puudumine. 3. Tulubaasi nõrkus (projektides oma osaluse tagamise nõue).

Tabel 4. SWOT-analüüs. Sotsiaalsfäär, tervishoid, haridus, kultuur, sport ja vaba aeg.

<p>Tugevused</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Tõmbekeskuse (Kuresaare) lähedus. 2. Looduskeskne elukeskkond. 3. Kvaliteetse alus- ja põhihariduse andmise võimalus, haridusasutuste jätkusuutlikkus. 4. Kaasaegne spordisaal, raamatukogu. 5. Infrastruktuuri rahuldav tase. 6. Riiklike erihoolekandeametite olemasolu – töökohad. 7. Kohapealne konstaablipunkt – turvalisus. 	<p>Nõrkused</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kaasaegse infovahetuse piiratus halva side tõttu. 2. Elaniku vähenenud aktiivsus võimaluste kasutamisel. 3. Juurdepääs kultuurile - esinejad jms. 4. Suutmatuse aktiveerida kohalikke inimesi. 5. Suutmatuse lülitada EL programmidesse.
<p>Võimalused/muutumisvajadused</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kaasaegse infotehnoloogilise kommunikatsioonikeskkonna loomine. 2. Infotehnoloogia rakenduste propageerimine ja koolitus 3. Avaliku teenuse – tervishoid – valla rolli fikseerimine. 4. Elaniku osalemisaktiivsuse innustamine. 5. Riiklikele ja EL finantsprogrammidele ligipääsu tagamine, läbi maakonna arenduskeskuse. 6. Inimese vaba aja veetmise ja huvialade võimaluste avardamine – kultuurimaja. 7. Noortekeskuste arendamine – motiveerimine. 	<p>Ohud</p>

Tabel 5. SWOT-analüüs. Majandus, haldus, juhtimine ja üldised territoriaal-majanduslikud arengusuundumused.

<p>Tugevused</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Mitmekülgne ettevõtluskeskkond. 2. Jätkusuutlike ettevõtete olemasolu. 3. Riigiasutused on valla ühed suuremad tööandjad. 4. Logistilised eeldused (juurdepääs suurtele transiidiliinidele). 5. Tõmbekeskuse (Kuresaare) lähedus. 6. Keskus on valla keskel. 7. Väikepõllumajanduse võimalus harrastusteks ja lisasissetulekuks. 8. Loodusressurssi olemasolu. 9. Metsandus. 10. Turism. 11. Põllumajandus. 12. Jahindus. 	<p>Nõrkused</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Üldplaneerinu puudumine. 2. Ettevõtluskeskkonna kaardistamatus. 3. Infotehnoloogilise keskkonna nõrkus. 4. Sisemise koostöö nõrkus. 5. Looduskeskkonnast tulenevad piirangud teatud ettevõtlusvaldkondadele ja tegevustele. 6. Suutmatus aktiveerida kohalikku ettevõtjat 7. Valmisoleku puudumine EL struktuurfondide finantseerimisprojektide koostamisel.
<p>Võimalused/muutumisvajadused</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ettevõtluskeskkonna kaardistamine. 2. Kaasaegse infotehnoloogilise kommunikatsioonikeskkonna loomine. 3. Infotehnoloogia rakenduste propageerimine ja koolitus. 4. Tegevused haldusreformi alaste lahendite leidmiseks. 5. Sisemise koostöö käivitamise toetamise meetmete loomine ja juurutamine. 6. Detailplaneeringutega kaetus. 7. Üldplaneeringu koostamine. 	<p>Ohud</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Riiklike tugi- ja infosüsteemide madal tase. 2. Haldusreformi venimine ja määratlematus. 3. Koostöö ei käivitu, huvigruppide vastasseis püsib.

Tabel 6. Kokkuvõtlik SWOT-analüüs.

<p>Tugevused</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Asukoht. 2. Looduskeskne elukeskkond tõmbekeskuse lähedal. 3. Põllumajandus- ja metsamaad. 4. Karujärv. 5. Lihulinna maalinn. 6. Kvaliteetse põhihariduse saamise võimalus. 7. Kaasaegne spordisaal, raamatukogu keskuses internetiühendus. 8. Riiklikud- ja munitsipaalasutused – stabiilsed tööandjad. 9. Turvaline elukeskkond. 10. Mitmekülgne ettevõtluskeskkond ja selle stabiilsus. 11. Väljakujunenud teedevõrk ja transpordiskeem. 12. Olemasoleva infrastruktuuri toimivus. 	<p>Nõrkused</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Looduskeskkonnast tulenevad piirangud ettevõtlusele. 2. Transiit-turismi kontseptsiooni puudumine. 3. Turismiettevõtjate vähene aktiivsus teenuste loomisel ja pakkumisel - koostöö puudumine. 4. Omavalitsuste tulubaasi nõrkus ja üldplaneeringu puudumine. 5. Valla tulubaasi ei ole võimalik pikemaajaliselt ette prognoosida. 6. Kaasaegse infooloogilise keskkonna nõrkus. 7. Valla võimetus esmatasandi tervishoiuteenuse reguleerimiseks. 8. Vähene aktiivsus pakutavate huvialadega tegelemiseks (kriitilise massi puudumine noorsootõtaja ametikoha loomiseks). Noorsootöö killustatus. 9. Arvestatava kultuurikeskuse haldamise probleematika. 10. Vähene võimekus saada toetusi EL fondidest ja elanike väga väike aktiivsus oma probleemide lahendamisel. 11. Tehnilise infrastruktuuri olukord. 12. Suutmatus aktiveerida elanikkonda ja ettevõtjaid. 13. Suutmatus hallata keskkonna ülekoormamist.
<p>Võimalused/muutumisvajadused</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Loodus ja jäätme käsitlemisprogrammide koostamine 2. Tegevused haldusreformi alaste lahendite leidmiseks 3. Valla haldussuutlikkuse parandamine 4. Esmatasandi arstiabi kaasaja nõuetele vastavusse viimine. 5. Inimese vaba aja veetmise ja huvialaste võimaluste avardamine. 6. Öppe- ja lasteasutuste kaasajastamise lõpuleviimine. 7. Infrastruktuuri korrastamine. 	<p>Ohud</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Segadus halduskorralduse muutmise ümber.

4. Koolilaste uuring

Uuringu eesmärgiks on välja selgitada laste arvamus oma kodukandist. Metoodika on lihtne, täita tuleb planeeritava ala kaart lihtsate leppemärkidega (kole koht, ilus koht, looduslikult ilus kant, kole maja, ilus maja, kole tee, ilus tee, ohtlik koht, seikluste koht, sõpradega kokkusaamise koht, ebameeldivate inimeste koht jne) vastavalt kaardil toodud legendile. Lisaks saavad lapsed kaardile panna ka oma soovid.

Selline uuring annab üldplaneeringu koostamisel kasulikku informatsiooni. Oluline on siinkohal just laste iga, mida iseloomustab teatud lapselik siirus ning oma, iseseisva arvamuse omamine. Selle tulemusel saavad planeerijad tihti informatsiooni, mille peale neil täiskasvanuna oleks raske tulla (laste jaoks võivad olla ohtlikud esmapilgul arusaamatud kohad jne). Samuti on koolilaste uuring oluline vahend laiemal avalikkuse kaasamiseks üldplaneeringu koostamisse; lisaks koolilastele saavad ka laste vanemad vähemalt üldplaneeringu koostamisest teada.

Kärla valla üldplaneeringu koostamisel uuriti Kärla Põhikooli 6. ja 7. klassis käiva 50 õpilase arvamus oma vallast. Lastest olid moodustatud 5-liikmelised töörühmad. Töörühmadele jagatud valla kaardile ja selle Kärla alevikust tehtud väljavõttele kandsid lapsed rohelisega või sinisega ilusad ja/või meeldivad kohad, punasega koledad ja/või ebameeldivad kohad. Eraldi leppemärgiga paluti kaardile kanda ujumiskohad. 7. klassis joonistasid lapsed lisaks ka objektid, mida nad ise oma koduvalda sooviksid.

Koolilaste uuring näitas, et, nagu varemgi tõdetud, on elu Kärla vallas väga aleviku-keskne. Piirkonnad, kuhu lapsed üldse midagi joonistasid, olid peamiselt alevik ja Karujärv ning nende lähiümbrus. Ühelt poolt on see tingitud ilmselt sellest, et alevikus elab ca 40 % valla elanikest (ilma hooldekodudeta) ja veelgi suurem osa noortest ning mõistagi tuntakse oma kodukanti kõige paremini. Teisalt lapsed ehk ei tea/pole külastanud piisavalt oma koduvalla vaatamisväärsusi (nt ei märgitud kordagi Lihulinna või Suure Tõllu hauda).

Kärla alevik jagunas punase ja rohelise värvi kasutamise (ilusate ja koleda kohtade) järgi kaheks. Kui aleviku keskses kasutati peamiselt rohelist värvi (meeldiv, ilus koht, ilus hoone jm), siis Sõmera osa kujutati peamiselt punasega (kole, ebameeldiva seltskonnaga, ohtlik koht). Ilusaks peetakse Kärla parki, kuigi mitmetest töödest selgus, et pargis on ka midagi ebameeldivat (?). Ebameeldiv koht on ka bussipeatus. Ilus ja seikluste koht on kalmistu tagune mets. Sõpradega kokkusaamise koht on spordihalli piirkond, kus poisid näeksid meelsasti veel *skatepark* i. Lisaks soovisid poisid aleviku kesksesse jalgpalli- ja pesapalliväljakut. Nii kesksesse kui Sõmerale soovisid lapsed Internetipunkti. Sõmera osa võimaliku vaba-aja veetmise kohana kujutasid lapsed kultuurimaja ja selle lähiümbrust, sinna sooviti ka spordiväljakut.

Karujärve kujutati eranditult rohelistes värvides, eriti atraktiivseks peeti järves asuvaid saari.

Ujumiskohtadest ei ole laste jaoks olulisim siiski mitte Karujärv, vaid pigem Kärla-Uduvere mnt ääres asuvad endised karjäärid. Laste töödest selgus ilmne vajadus rajada sinna aleviku lähedane puhke- ja ujumiskoht. Alevikust kaugemal asuvatest küladest pälvisid tähelepanu vaid Sauvere, Kõrkküla ja Käesla, kuhu sooviti Internetipunkte ja spordiväljakuid.

Kokkuvõttes aitas läbiviidud koolilaste uuring suunata tähelepanu kitsaskohtadele, paikadele, mis vajavad üldplaneeringu käigus eritähelepanu. Hästi tulid välja ka kohad, mis lastele väga meeldisid ning kus seetõttu oleks vajalik säilitada praegune olukord ja kehtiv funktsioon või muuta see laste vajadustele vastavaks (puhke- ja virgestusmaaks).

5. Arengueesmärgid

Olulisemate probleemide, mille lahendamisele üldplaneeringus peaks keskenduma, välja toomiseks teostati kõikides töörühmades oma valdkonna probleemianalüüs probleemipuu meetodil.

Probleem - mistahes tajutud kitsaskohta või häirivat nähtust, sõltumata selle ulatusest.

Probleemipuu - omavahel seotud probleemide hierarhia, mida analüüsitakse põhjus-tagajärg seose kaudu.

Probleemianalüüsi põhjal sõnastati arengueesmärgid - probleemipuu väljalõuena tulnud põhjuslikud probleemid sõnastati positiivses võtmes ümber.

	Probleemid 2004	Arengueesmärgid 2014
Sotsiaalsfäär, tervishoid, haridus, kultuur, sport ja vaba aeg	<ul style="list-style-type: none"> - Vabade elamispindade vähesus. - Puudub perearstikeskus. - Õpetajate vananemine. - Laste arvu vähenemine. - Sotsiaalkorter(id) puudu. - (Kõrgemat haridustaset nõudvaid) töökohti on vähe. - Inimesed on passiivsed. - Vallasisene ühendus halb (bussiliiklus, teede olukord). - Puudub vaba aja keskus. - Külaliikumine puudub. - Pikaajalised töötud. - Puuduvad spordiväljakud (ka külates). - Linnalähedus (meelitab inimesed eemale kohalikust kultuurielust). 	<ul style="list-style-type: none"> - Kärla vallas on piisavalt erinevaid võimalusi eluaseme soetamiseks. - Kärla alevikus ja külates on loodud tingimused aktiivseks seltsitegevuseks ja sportimiseks (vaba aja keskus alevikus, külaplatsid, spordiväljakud jm). - Kärla vallas on toimiv sotsiaalne infrastruktuur, mis rahuldab kõigi elanikkonna kihtide vajadused - noortekeskus, tervise-/perearstikeskus, eakate päevakeskus, töötute aktiveerimiskeskus, sotsiaalkorter.

Looduskeskkond, turism ja vaatamisväärsused

- **Külamiljöö kohati hähtub.**
- **Kärla jõe suue on kinni.**
- Aleviku lähedal puudub puhkekoht.
- **Puudub vallasisene infostend puhkekohtade ja vaatamisväärsuste kohta.**
- **Viidad puuduvad.**
- **Parklad puuduvad.**
- **Juurdepääsuteed on halvas seisukorras.**
- Puudub jalgrattatee Karujärvele.
- **Kärla aleviku – Karujärve vaheline tee on liiklusohklik.**
- Puuduvad kergliiklusteed vaatamisväärsuste juurde.
- **Militaarväärtuste säilimine on ohus.**
- **Kala (tehislikku) taastootmist Karujärvel ei toimu enam.**
- **Metsa ulatuslikud raied vähendavad puhkepiirkondade väärtust.**
- **Valikuvõimalused turistile on väikesed.**
- Kogula karjäär ei ole vaatamisväärsusena (neostratotüüp) ligipääsetav.
- Kärla jõe ääres puuduvad puhkekohad.
- Aleviku suusarada ei toimi.
- "Mäed" ei ole talvel ligipääsetavad.
- **Karujärve äärne kohati ülerahvastatud.**
- Puudub võimalus kala jm ressursi kohapeal töödelda.
- **Miljööväärtuslikud külad on säilitanud oma eripära.**
- **Kärla jõel on (taas) oluline koht valla rohe- ja puhkealade võrgustikus – jõgi on puhas ja kalarikas, kallastel on mitmeid puhkekohti.**
- Kärla aleviku elanikele ja Kärla Põhikooli õpilastele on loodud tingimused aleviku lähiümbruses puhata ja sportida (puhkekoht, terviserada).
- **Militaarväärtused vallas on säilitatud ja eksponeeritud.**
- **Kõik valla vaatamisväärsused ja puhkekohad on ligipääsetavad ja ülesleitavad (juurdepääsuteed, viidad, infostendid, parklad).**
- **Puhke- ja loodusväärtuslikud metsad on säilinud.**
- **Karujärv on kalarikas ja säilitanud oma kauni ilme, pakkudes erinevaid puhkamisvõimalusi nii kohalikele elanikele kui turistidele.**

Tehniline infrastruktuur	<ul style="list-style-type: none"> - Infrastruktuur ei soodusta inimeste juurdevoolu ja püsimist oma vallas. - Ettevõtluse passiivne areng. - Ebapiisav internetiühendus kaugemates piirkondades. - Põhjavesi nõrgalt kaitstud. - Tiheasustuses puuduvad veepuhastussüsteemid. - Joogivesi roostene. - Liiga palju vanu elektriliine. - Tuletõrje veevõtukohad on vananenud, ei toimi, peremeheta. - Amortiseerunud reoveetrassid, puhastusseadmed. - Keskkonna saastamine olmeprügiga. - Ettevõtete tootmise õhu- ja pinnasesaaste. - Katlamajad on vanad ja amortiseerunud, alevikus liiga palju katlamaju. - Korterelamud peremeheta, ei pea sooja, puuduvad korteriühistud. - Tänavavalgustus aegunud. - Palju tolmuseid ja hooldamata teid. - Ebapiisav viidamajandus, vananenud bussipaviljonid. - Õpilasliin ei ühti maakondliku bussiliiklusega. - Kaugematel piirkondadel ebapiisav bussiühendus. 	<ul style="list-style-type: none"> - Tehniline infrastruktuur (teed, veevarustus, kanalisatsioon, reoveepuhastusseadmed, elektrivarustus, soojavarustus, tänavavalgustus) vallas vastab elanike ja ettevõtjate vajadustele. - Tehniline infrastruktuur on vastav keskkonnanõuetele ega tekita ülemäärast saastet (kanalisatsioon, reoveepuhastusseadmed, katlamajad). - Jäätmemajandus on hästi korraldatud, keskkonna saastamist olmeprügiga ei esine. - Kogu vallas on võimalus kasutada madalate püsikuludega Interneti püsiühendust. - Ühistransport on korraldatud vastavalt elanikkonna vajadustele, bussiootepaviljonid on kaasajastatud.
---------------------------------	---	--

Üldtöögrupp (halduse, juhtimise ja üldiste territoriaal-majanduslike arengusuundmuste küsimused)

- **Kärla vald areneb ebaühtlaselt.**
- Kohalike elanike võime ehitada ja renoveerida on väike.
- **Hirm jääda ääremaaks (valdade ühinemine).**
- Kaob ära ütlemine "Meie vald" (valdade ühinemine).
- Valdade ühinemisel juhtkond elanikest kaugel.
- **Tugevad valla allasutused on vaid Kärla alevikus.**
- **Ettevõtlik kogunenud valla keskusesse.**
- Uute ettevõtete loomine takistatud seoses ÜP puudumisega.
- **Põllumajanduslik väikeettevõtlus välja surnud.**
- **Riik ei investeerinud valla suurimatesse töandjatesse – hooldekodudesse.**
- Väljaspool alevikku on ehitustegevus kaootiline.
- Teede olukord ei ole rahuldav.
- **Infrastruktuuri kehv seis äärealadel (vesi, elekter, side).**
- Riik teeb takistusi maade munitsipaliseerimisel.
- **Huvi Kärla valda elama tulemiseks on suurem, kui on pakkumisi elamispinnaks.**
- Huvi puudus kinnisvara arenduseks.
- Oriküla piirkond ühe maaomaniku valduses (vähene valmidus koostööks).
- Külade püsielanikud lahkuvad küladest, talud muutuvad suvituskohadeks.
- **Karujärve piirkonna arendamine on takistatud seoses ala asumisega kolmes omavalitsuses.**
- **Avaliku puhkekoha – Karujärve külastajate kontingenti ja arvu ei ole võimalik piirata.**
- Karujärve piirkonna areng on takistatud pikaleveninud omandivaidluse tõttu.
- **Kärla vald on ruumiliselt ühtlaselt arenenud, siin ei ole "ääremaid".**
- **Säilinud on Kärla kogukond, Kärla "identiteet".**
- **Hooldekodud on hästi välja arendatud infrastruktuuriga riigi poolt toetatud stabiilsed asutused.**
- **Külades on arenenud väikeettevõtlus (põllumajandus, puhkemajandus, käsitöö jm).**
- **Eluasemeturg on välja kujunenud - piisavalt on nii eluasemete nõudmist kui pakkumist.**
- **Vajalik infrastruktuur (eelkõige teed, elektrivarustus, side) on kõikjal vallas välja ehitatud ja kvaliteetne.**
- **Karujärve piirkond on terviklikult (administratiivselt kuuluvuselt sõltumatult) välja arendatud puhkeala, kus koormus on hajutatud ning puhkamiseks erinevaid võimalusi.**
- **Oriküla piirkond on koostöös erinevate arendajatega kujunenud mitmefunktsiooniliseks puhke- ja virgestusalaks (autosport, militaarturism).**

6. Ruumilise arengu põhimõtted

Ruumilise arengu põhimõtted on erinevate juhtfunktsioonidega maade üldised arengusuunad, kokkulepped sellest, kuidas Kärla valla territoorium peaks edasi arenema. Ruumilise arengu põhimõtted on nii mõneski mõttes olulisemad kui kaart, kuna üldiseid arengusuundi ja kasutuspõhimõtteid on võimalik järgmiseks aastakümneks märksa täpsemalt prognoosida kui konkreetse maa-ala arendamist või sihtotstarbe muudatust. Seega on tulevikus oluline eelkõige mitte minna vastuollu ruumilise arengu põhimõtetega, mõni väiksem erinevus aga reaalse elu ja perspektiivse maakasutusplaani vahel ei ole nii oluline.

Ühist kokkulepet peegeldavad põhimõtted on olulised ka seetõttu, et võimaldavad hästi jälgida üldplaneeringu aegumist – kui arendustegevus ei taha enam hästi kokku minna ruumilise arengu põhimõtetega, siis on ilmselt arengusuunad oluliselt muutunud ja tuleks koostada uus üldplaneering.

Üldistele arengu- ja kasutuspõhimõtetele toetudes koostatakse üldplaneeringu perspektiivne eskiiskaart. Eskiiskaardi arutelu toimus viimasel seminaril, ülevaade arutelust on toodud lisas 4.

6.1 Elamumaa

Ühepere-, kaksik-, ridaelamu ja kuni kahekorruseliste rohkem kui kolme korteriga korruselamute maa kompaktse hoonestusega aladel ja maatulundusmaa elamu õuemaa (hajaasustuses). Alale võivad jääda elamuid teenindavad ehitised, sh teed ja tehnorajatised, samuti elamute lähiümbruse puhke- ja spordiotstarbeline maa ning rajatised.

Arengupõhimõtted:

- Kärla aleviku asustusstruktuuri tihendamine. Väike-, rida- ja korruselamute maa diferentseeritud arendamine elamumaa laiendamisenä (olemasoleva maatulundusmaa arvel).
- Täiendava elamumaa reserveerimine olemasolevates kompaktset hoonestatud külades ja selge arendushuviga aladel.
- Miljööväärtuslikel aladel ehitus- ja kasutamistingimuste seadmine ning täitmine.
- Rekreatiivse ja/või loodusväärtusega aladel arendada elamumaid hajaasustuse printsiibil.

6.2 Tootmismaa

Tootva ja ümbertöötleva tootmisega seotud hoonete, neid teenindavate abihoonete ja rajatiste maa, mille puhul tuleb arvestada tootmisprotsessi võimaliku mõjuga ümbritsevale keskkonnale.

Arengupõhimõtted:

- Tootmismaid arendada eelkõige olemasolevate tootmismaaade laiendamisenä, kasutades ära olemasoleva infrastruktuuri.

- Soodustamaks valla tasakaalustatud arengut ning väikeettevõtluse arengut maal, arendada tootmismaid eelistatult külades.
- Kärla alevikus võimaldada vaid sellist tootmist, mille puhul ei kaasne negatiivset mõju (müra, õhusaaste) väljaspool hoone piire.
- Soodustada kohalike looduslike ressursside (puit, maavarad, roog) ja põllumajandussaaduste kohapeal väärtustamist.
- Uusi tootmismaid ei planeerita olemasolevate või reserveeritavate elamu-, puhke- ja virgestusmaade ning üldkasutatavate hoonete vahetusse lähedusse. Erandina võib lubada tootmist, mille puhul ei kaasne negatiivset mõju (müra, õhusaaste) väljaspool hoone piire.
- Luua olemasolevatele tootjatele soodsad arengutingimused.

6.3 Ärimaa

Maakasutuse juhtfunktsioon on ärimaa, käesoleva planeeringuga mõeldakse selle all – kaubandus-, teenindus-, toitlustus- ja majutushoonete maad; büroo ja kontorihoonete maad.

Arengupõhimõtted:

- Puhkemajandusliku iseloomuga ärisfääri soodustamine (toitlustus, majutus jm).
- Olemasolevatele ja reserveeritavatele elamumaadele ärimaa kõrvalfunktsiooni andmine puhkemajandusliku ja kaubandusliku iseloomuga väikeettevõtluse soodustamiseks külades.
- Täiendava ärimaa reserveerimine selge arendamissooviga aladel.

6.4 Puhke- ja virgestusmaa

Heakorrastatud haljas- ja metsaalad, kuhu on ehitatud minimaalselt teenindavaid ehitisi (puhke-, spordi-, kogunemisehitisi), et võimaldada välisõhus sportimist ja lõõgastumist, kasutamist väljasõidukohtadena, vabaõhuürituste korraldamist jms.

Hoonete ja rajatiste pinna suhe krundi kogupinda on väike, põhiliseks kasutuseks on tegevus välisõhus.

Arengupõhimõtted:

- Puhke- ja virgestusmaade reserveerimine populaarsetes ujumiskohtades ning külakeskustes pidades silmas eelkõige kohalike elanike sh laste vajadusi.
- Sportimisvõimaluste laiendamine Kärla alevikus ja lähialadel (rulluisu- ja rulaplats, palliplatsid).
- Matkaradade ja kergliiklusteede süsteemi sidumine puhke- ja virgestusmaadega.
- Tagada kergliikluse ja/või autotranspordi juurdepääs kavandatavatele puhke- ja virgestusmaadele.
- Karujärve puhkepiirkonna terviklik arendamine.
- Oriküla piirkonna arendamine motosporti keskuseks.

6.5 Üldkasutatava hoone maa

Üldkasutatava hoone maa all mõistetakse tervishoiu- ja hoolekandetasutuse; teadus-, haridus- ja lastetasutuste; spordi-, kultuuri- ja kogunemisetasutuste; usu- ja tavandiasutuste maad. Planeeringus ei eristata üldkasutatavate hoonete maad kuuluvuse järgi omavalitsuse, riigi või eraomandisse.

Arengupõhimõtted:

- Üldkasutatava hoone juhtfunktsiooniga maade reserveerimine avalike teenuste laiendamise ja nende kvaliteedi tõstmise eesmärgil – sotsiaalmaja, tervisekeskus.
- Kasutada sotsiaalteenuste pakkumisel võimalusel hooldekodude võimalusi.
- Olemasolevate ühiskondlike hoonete senise funktsiooni kinnistamine.

6.6 Tehnoehitise ja jäätmekäitluse maa, tehniline infrastruktuur

Jäätmekäitluse maa - jäätmete kogumise, ladustamise ja ümbertöötlemise ala ning sellega seotud hoonete ja rajatiste maa.

Tehnoehitise maa - inimese elu- ja tootmistegevust toetava tehnilise infrastruktuuri hoonete ja rajatiste juurde kuuluv maa. Siia kuuluvad sideteenus pakkuvad, energiat tootvad ja jaotavad, puhast vett tootvad ja jaotavad ning reoveepuhastusega tegelevad ettevõtted.

Arengupõhimõtted:

- Tehnovõrkude süsteemne arendamine vastavalt planeeringuga seatud arengusuundumustele.
- Tingimuste seadmine ja täitmine reoveepuhastuseks Karujärve piirkonnas.
- Tänavavalgustuse rekonstrueerimine Kärla alevikus ja väljaarendamine suuremates külades.
- Kvaliteetse elektrivarustuse tagamine kõikides külades. Uute elektriliinide asukohtade määramine üldplaneeringuga.
- Jäätme- ja reoveekäitluse koondamine olemasoleva Kärla reoveepuhasti territooriumile ja selle laiendusele.
- Olemasolevate katlamajade rekonstrueerimine, kaugkütte ühendamine Sõmeral.

6.7 Mäetööstusmaa

Tähistab kaevandatavaid alasid, karjääride ja turbatootmise alla jäävaid alasid. Siia võivad kuuluda ka tootmisega seotud ja seda teenindavad spetsiifilised maapealsed hooned, rajatised, ladustamisplatsid jms.

Arengupõhimõtted:

- Kogula ja Ooremaa karjääride laiendamine vastavalt riigi reservmaa ettepanekutele.

6.8 Transpordimaa, teedevõrk

Transpordimaa - erinevate liiklusviiside jaoks määratud maa-ala (maantee, tänav, raudtee, sadam jms).

Kergliiklus - jalgsi, jalgrattaga, rulluiskude, ratastooli, loomveoki, mootorsaani ning mopeediga liiklemise üldnimetus.

Arengupõhimõtted:

- Kogula lennuvälja hoidmine avatuna (hoonestamata), tagamaks vajadusel lennuvälja kasutuselevõtu.
- Avalikult kasutatavate teede (sh kergliiklusteede) reserveerimine. Juurdepääsu tagamine puhke- ja virgestusaladele ning vaatamisväärsustele.
- Kärla aleviku siseteede viimine mustkatte alla.
- Suuremate külade ja Kärla aleviku vaheliste teede viimine tolmuvaba katte alla.
- Üldiste parkimislahenduste väljatöötamine puhke- ja virgestusmaadel ning Kärla alevikus.
- Kergliiklusteede reserveerimine ja rajamine eelkõige Kärla aleviku ja lähialade ning Kärla aleviku ja Karujärve vahele.

7. Kavandatava ruumilise arenguga kaasneda võivad mõjud

Vastavalt kehtivale planeerimisseadusele on üldplaneeringu üks eesmärke "kavandatava ruumilise arenguga kaasneda võivate majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste mõjude ning looduskeskkonnale avalduvate mõjude hindamine ning selle alusel säästva ja tasakaalustatud ruumilise arengu tingimuste seadmine". Mõjude hindamine toimus peale planeeringu eskiislahenduse väljatöötamist ja selle tulemused on üheks aluseks planeeringuettepaneku koostamisel.

7.1. Sotsiaal-majanduslikud mõjud

Kuna planeeringulahendus töötati välja seminaride käigus peamiselt kohalike spetsialistide, õpetajate, ettevõtjate ja muude huviliste pool, on sotsiaalsed ja majanduslikud aspektid selles mitmekülgset esindatud. Kohalikud inimesed kahtlemata teavad valla probleeme ning vajadusi kõige paremini ning soovivad olukorda parandada. Planeeringulahendus toetab juba Kärla valla arengukavas seatud pikemaajaliste eesmärkide saavutamist:

- Elamumaa reserveerimine Kärla alevikus ja mujal peaks soodustama noorte kinnistumist valda pidurdades sellega elanike arvu vähenemiste ja keskmise vanuse kasvu.
- Tootmis- ja ärimaade reserveerimine on suunatud ettevõtluskeskkonna atraktiivsuse tõstmisele. Tootmismaad reserveeritakse esmajoones küladess olemasolevate tootmishoonete lähipiirkonda, et kasutada ära olemasolev tootmispotentsiaal ja infrastruktuur (majanduslik kokkuhoid) ning tekitada uusi töökohti väljapoole alevikku. Ärimaa reserveerimine elamumaadel kõrvalfunktsioonina loob eeldused uute toitlustus-, majutuskohtade tekkeks ja võimalused turistide pikaajalisemaks viibimiseks piirkonnas.
- Puhke- ja virgestusmaade reserveerimine võimaldab muuta elukeskkonna atraktiivsemaks, kasvatab kohalike elanike aktiivsust läbi ühisürituste korraldamise ja aktiivse puhkuse võimaluse.
- Tehnilise infrastruktuuri parandamine (mustkate teedele, tänavavalgustuse rekonstrueerimine, vee- ja kanalisatsioonivõrkude uuendamine, elektri jaotusvõrkude laiendamine) on oluline ja positiivne nii sotsiaalselt (elukeskkonnale) kui majanduslikult (ettevõtluskeskkonnale).

Sotsiaalselt tähtis on ka detailplaneeringu kohustusega alade määramine, mis võimaldab elanikele kohaliku elu olulistest küsimustest kaasarääkimist ning ettepanek taotleda munitsipaalomandisse mitmed kohaliku omavalitsuse ülesannete täitmiseks vajalikud maa-alad.

7.2. Ajaloolis-kultuurilised mõjud

Ajaloolis – kultuurilisi aspekte arvestades on olulisim võimalus üldplaneeringuga määratleda miljööväärtuslikud hoonestusalad. Planeeringulahenduse koostamisse kaasatud inimesed pidasid oluliseks säilitada endise sõjaväelinnaku miljööd Sõmeral, mõisamiljööd Paeveres keskus, militaarmiljööd Orikülas ja külamiljööd Karida külas. Sellega on

esindatud erinevad ajajärgud ja ehituslaadid valla ajaloos. Miljöövärtuslikud alad vajavad kindlaid ajaloolistest ehitustraditsioonidest lähtuvaid arendamistingimusi, et nad säilitaksid/saavutaksid oma ajaloolise näo, aga ka atraktiivsuse nii kohalikele elanikele kui puhkajatele. Nimetatud alade ehitus- ja kasutustingimused töötas lähtuvalt kohalikest oludest välja üldplaneeringu koostamise töörühm ja need on lisatud planeeringule.

Positiivse kultuurilise mõjuga on veel puhke- ja virgestusmaade reserveerimine, kus on võimalik muuhulgas läbi viia vabaõhuüritusi ning olemasolevate kultuuri- ja spordiehitiste säilitamine avalikus kasutuses. Samas tuleb vältida muinsuskaitse all olevate kinnismälestiste avalikul kasutamisel nende üleekspluateerimist (tallamine, prahistamine jm). Näiteks Lihulinna puhul, mis reserveeritakse puhke- ja virgestusmaana, tuleb kavandatavad tegevused kooskõlastada Muinsuskaitseametiga.

7.3. Looduskeskkonnale avalduvad mõjud

Olemasolevat situatsiooni ja kavandatavaid arenguid arvestades tuleb looduskeskkonnale avalduva mõju leevendamiseks silmas pidada eriti järgmisi aspekte:

- Veekogude kallastel toimuv tegevus (ehitamine, põllumajandus, rekreatsioon jm) võib avaldada mõju reljeefile, taimestikule jm ning seeläbi veekogule (erosioon, reostus biogeenidega jm), sellest tulenevalt on oluline veekaitse-, ehituskeelu- ja piiranguvööndite järgimine.
- Põhjavesi on suurel osal Kärla valla tihedamalt asustatud alast nõrgalt kaitstud. See on oluline eelkõige tootmis- ja tehnoloogilise maade kui potentsiaalselt reostusohlike alade arendamisel, aga ka elamu- ja põllumajandusmaa kasutamisel. Tootmiskaare reserveerimisel olemasolevate tootmiskaare lähialadel ei kaasne nende kasutuselevõtul tõenäoliselt varasemaga võrreldes märgatavat negatiivset mõju, kuid see ei vähenda vajadust pidada kinni veekaitse nõuetest.
- Puhke- ja virgestusmaadel on üks olulisemaid ülesandeid inimeste toimetuste suunamine (jäätmekogumine, parklad, vaba aja veetmise rajatised, tualetid, jalgrajad, infotahvlid jm), et vältida prahistamist ja taimestiku tallamist. Väljaehitatud ja hästi üles leitavad (viitadega varustatud) puhkekohad on puhkajaid/turiste kanaliseeriva mõjuga, vähendades keskkonnale kahjulikku nn metsikut turismi. Kui nimetatud küsimused lahendatakse, siis keskkonna taluvuspiire tõenäoliselt ei ületata ja tegevusega ei kaasne olulist negatiivset mõju looduskeskkonnale.
- Tagada tuleb tundlike looduskosluste, nagu Karujärv ja luitemetsad, kaitse vastavate tingimuste seadmise kaudu.

7.4. Mõjude hindamise kokkuvõte

Järgnevas tabelis on kokkuvõtlikult toodud võimalikud kaasnevad mõjud ja nende leevendamise meetmed erineva juhtfunktsiooniga maade reserveerimisel:

Maa-ala juhtfunktsioon	Elamumaa	Tootmismaa, mäetööstusmaa	Ärimaa	Puhke- ja virgestusmaa	Tehniline infrastruktuur	Teed sh kergliiklus
sotsiaal-majanduslikud mõjud	Elanike kasv, kohapealse tööjõu olemasolu	Loob eeldused majandustegevuseks.	Loob eeldused teenindussfääri ja turismi arenguks.	Initsieerib elanikke ühissetevõtmisteks ja koostöök.	Korrastatakse ja laiendatakse, mõju on positiivne.	Parandatakse, mõju on positiivne. Luuakse avaliku huvi objektidele juurdepääs.
ajaloolis-kultuurilised mõjud	Säilitatakse traditsioonilised hajakülad. Vajalikud eritingimused miljööväärtusega aladel.	-	-	Elanike aktiivsuse kasv.	Vajalikud eritingimused miljööväärtusega aladel.	Muudab vaatamisväärsused ja looduskaunid kohad kättesaadavaks.
mõju looduskeskkonnale	Vajalikud eritingimused Kärla alevikus ja Karujärve ääres	Vajalik põhjavee-, pinnase- ja õhukaitse nõuete täitmine.	Vajalikud eritingimused Karujärve ääres.	Suunava mõjuga, vähendab nn metsikut turismi. Väärtustab looduskaunid kohad puhkealadena. Oht üleekspluuteerimisele, vajalikud eritingimused luitemetsades, Karujärvel.	Vajalik (põhja)veekaitse nõuete järgimine.	Suunava mõjuga. Vajalikud eritingimused luitemetsades.

Lisad

Lisa 1 Arenguseminaride kava

I seminar 14.04.2004.

Visiooni sõnastamine. Profiilidiagramm.

H&Ko sõnastab visiooni ja koostab profiilidiagrammi.

II seminar 04.05.2004.

Probleemianalüüs probleemipuu meetodil. Rühmatöö ajurünnakuna.

H&Ko sõnastab arengueesmärgid ja koostab nn võtmetegurite kaardi.

III seminar 19.05.2004

Ruumilise arengu põhimõtete sõnastamine ja visualiseerimine. Rühmatöö.

H&Ko koostab planeeringu esialgse eskiiskaardi.

IV seminar 09.06.2004

25.05 Esialgse eskiiskaardi tutvustus. Täiendused ja parandused töörühmade poolt. Arutelu.

H&Ko koostab täiendatud ja parandatud planeeringu eskiiskaardi, mis pannakse välja vallaelanikele tutvumiseks ja ettepanekute tegemiseks.

Lisa 2 Seminaridest osavõtjate nimekirjad

Lisa 3 Väljavõtted koolilaste uuringu koondkaardist

Lisa 4 IV seminari protokoll

KÄRLA VALLAVALITSUS

Kärla valla üldplaneeringu 09.06.2004 seminari protokoll.

Seminari juhtis Agne Peetersoo, protokollis Kersti Etverk.

Osavõtjad: lisatud kvoorumi leht
Algus kell 14.00

1. Agne Peetersoo tutvustas arengustrateegiat.
 - a) strateegiline planeerimine
 - b) Kärla valla visioon
 - c) Arengueesmärgid aastani 2014
 - d) Ruumilise arengu põhimõtted

Arutelu tulemus.

Elamumaad. Alevikust Kuressaare suunal väljasõidutee ääres liivasel männimetsaga kaetud alale võiks jääda 1-2 ridaelamu kohta. Seal võiks olla ka tervisekeskuse hoone. Enamus metsaalast säilitada, hooned tuleks ehitada teest veidi kaugemale, kus mets kehvem. Tervisekeskuse hoone üks võimalikest asukohtadest on veel koolimaja vastas olev ala (spordihalli kinnistule). Piirkond sobiv nii elamute kui tervisekeskuse rajamiseks veel selle tõttu, et läheduses on nii kaugkütte kui vee-kanalisatsiooni võimalus. Naabruses oleva palliplatsi alale on võimalik rajada ka rulaplats.

Aleviku laienemisel üheperelamute maana peaks kasvatama kokku aleviku Kärla ja Sõmera osa, st peamiselt Kooli tänava piirkonnas. Korterelamuid saks 1-2 tk rajada praeguste aiamaade piirkonda Jõe tn ja Pargi tn vahelisele alale, praeguste korterelamute naabrusesse. Kärla alevikus on veel ühepereelamute rajamise võimalus Ülejõe tänavale. Sellise arengu korral ei peaks juurde rajama uusi tänavaid, vaid olemasolevad viia katte alla ja varustada tänavavalgustusega.

Sauvere külas on elamuehituseks sobiv ala endise õunapuuaia ümbruses. Paikülas on sobiv elamuarendus endistele talude asukohtadele Mändmetsa, Riidu ja Lepa talude vahelisele alale. Koha atraktiivsus seisneb looduskaunis ümbruses ja ca 2,5 km kauguses nii Kärla alevikust kui Karujärvest. Kinnisvara arenduse vastu on huvi tuntud ka Sõmera ja Käesla külade vahelisel Riigu maaüksusel. Paik selleks igati sobiv.

Tootismaad. Tootismaaks on sobiv arendada Sauvere endise töökoja ja karjalauda ning kuivati ümbrusse jäävat ala. Kärla alevikus töökodade ala ja Kirikuküla karjalautade lähiümbrus, Estagari ümbrus ja aleviku kõrval Anijala suunalise väljasõidu tee ääres olev kasutuses olev Posti karjääri maa. Arandi külas dolomiiditöötlemise firma ümbruses ja Kogula külas karjalautade ja endise väetisehoidla vaheline ala. Tootismaad jäävad ka Kõrkküla töökoja ja karjalautade ümbrusse. Tootmisega tegeletakse veel Leveli käsutuses olevas Kogula paekivikarjääris ja Ooremäe karjääris.

Ärimaad. Ärimaad vallas asuvate kaupluste maad, endine Sõmera lasteaed ja elektrivõrkude hoone maa, Sõmera veski ja Saulini maja ümbrus Kärla alevikus. Sobiv ärimaa on veel Oriküla rallikrossi ala lähiümbrus endise N Liidu sõjaväeosa territooriumil. Ärimaana tuleb ära piiritleda ka Karujärve kämpingu lähiümbrus.

Üldkasutatava hoone maa. Arandi külas olev Kogula Hooldekodu sotsiaal-maja ja võimalik tervisekeskuse hoone ala. Lisaks Vendise külas asuva Sauvere koolimaja ümbruse maa.

Tehnoehitiste ja jäätmekäitluse maa. Hõlmab tehnilise infrastruktuuri alasid, heitvete puhasteid, jäätmeplatsi Kärla aleviku puhasti kõrval. Eesti Energialt küsida tulevaste liinide alad ja need kaardile kanda. Vajalik oleks koostada uuring hetkel kasutuses olevate Sõmera HK, Estagari ja Kärla reoveepuhastite võimaliku ühte kohta rajamise tasuvuse ja võimaluse kohta.

Transpordimaa ja teedevõrk. Kogule lennuvälja selle lähiümbrus hoida hoonestusest vabad. Valla teed on kaardistatud ja digitaalne andmebaas olemas. Vajalik rajada parkla lasteaia kõrvale Kärla alevikus.

Ehituskeeluvöönd Karujärvel. Kehtestada 50 m ehituskeeluala kogu detailplaneeringuga kohustuse alal.

Ehituskeeluvöönd Kärla jõel. Puudub vajadus seda muuta ja jääb kehtima seaduses sätestatu.

Miljööväärtusega alad. Karida küla, Paadla mõisa ümbrus Paevere külas, Kandla mõisa ümbrus, Oriküla endise N Liidu sõjaväeosa säilinud militaarehitised rallikrossiraja kõrval (betootorn, angaar jms), Kärla aleviku Metsa tn hoonestus.

Vaatamisväärsused. Kogula paljand, Kärla kirik, Suure Tõllu haud.

Puhke- ja virgestusalad. Kärla aleviku kõrval asuva endise Posti karjääri kasutusest välja läinud alad on sobivad ujumispaiga rajamiseks. Lähedusse on võimalik rajada ka matkaradu. Matkardu ja virgestusalasid sobib rajada veel Karujärve ümbrusesse, Kärla aleviku ja Mätasselja küla vahelisele alale. Külade kiigeplatsid on vajalikud veel Kuuse, Käesla, Mätasselja ja Vendise külade ning nende lähiümbruse tarbeks. Virgestusaladena omavad tähtsust kindlasti maakonnas juba aktiivselt suusatajate-kelgutajate kasutuses olev Nõmpa "mägede" piirkond. Puhke- ja virgestusalana on väga atraktiivne veel Lihulinna maalinnuse ala ja selle lähiümbrus, mis on seni vähest kasutust leidnud.

Üleskerkinud ja lahenduseta jäänud probleemid.

1. Avatud noortekeskuse võimalik asukoht.
2. Oriküla endise sõjaväeosa edasise kasutamise laiendamine (võtta ühendus omanikega).
3. Reoveepuhastite küsimus (mõttekas on tellida vastav analüüs või lahendus leida käimasoleva ISPA veeprojekti raames).
4. Tulevaste elektriliinide võimalike asukohtade kindlakstegemine.

Protokollis: Kersti Etverk.